

- Spune-mi, Dinule, este o diferență între felul în care privește o expoziție vizitatorul obișnuit și felul în care o privește un profesionist?

Dinu Huminiuc: Desigur. Uite, tablourile lui Doru pot să pară accesibile publicului, care vede aici un copac sau dincolo un peisaj. Or, eu cred că și un singur copac făcut de Doru poate fi privit ca un autoportret, deoarece îmi transmite starea în care a fost pictat. Și e foarte interesant la el modul în care reușește să ajungă în starea de a lucra. Asta e cel mai greu. Găsești un motiv, un subiect, dar e greu să ajungi să-l realizezi, căci se întâmplă ca după ce l-ai identificat să nu-ți mai placă!

- Uneori se-ntâmplă să te-ncurce alții, din preajmă. De pildă, mie mi-a mărutirist chiar Doru, cândva, că el preferă să fie singur când lucrează în teren, tocmai ca să ajungă în acea stare de a face pictura. L-ar deranja o privire în ceafă, cum se spune.

D. H.: Știu cum e, pentru că și eu merg în teren. Nici mie nu-mi plăcea. Dar, lucrând la biserici, m-am obișnuit cu prezența „echipei”. Totuși, până în momentul în care fixezi un prim detaliu, nu prea ți-este la îndemână un ochi străin. După aceea, după ce ai descâlcit itele, merge. Cel puțin pentru mine nu mai e o problemă. Dar Doru are dreptate, pentru că tu ai mintea ta și deodată vine o altă minte lângă tine și privește la același lucru... Asta te incomodează. De obicei novicii, care nu cunosc problemele acestea, vor să intervină și te încurcă. Aparent, îți vezi de treabă, dar în capul tău îți pui întrebări: oare ce crede ăla?! E un dialog surd, care te poate deranja.

- Din acest motiv, la un moment dat, Doru a părăsit atelierul din așa-numitul „bloc al pictorilor” din Piatra-Neamț?

D. H.: Nu a plecat chiar de tot, mai venea când credea el de cuviință ca să lucreze acolo. Dar se încuia în atelier, pentru că-și dorea liniștea. Pentru noi nu e aceeași situație ca în cazul unui pianist, de exemplu, care trece de două ori peste clape și intră în vrie, își intră în mână, cum se spune. Aici e altfel, nici nu știi de unde să începi, unde să ataci suprafața, e o chestiune foarte complicată. Unora le pare simplu, când privesc un tablou făcut de Doru, dar nu-i așa. Ca să condenseze atâta spiritualitate într-o lucrare, ca să adauge spiritul pe obiect / subiect, să-l ducă spre artă e greu.

- Probabil că din acest motiv, în multe dintre tablourile lui Doru, lumina pare că vine din lăuntru lor, nu intră ci iese din suprafața pictată...

D. H.: Asta înseamnă spiritualitate. Artă aparentă, pusă pe pânză, e o „luminare”. Dar când ea iese din adâncul suprafeței este «luminare». Explicația e și estetică și filosofică, deci complicată. Și ajungi la această „luminare” dacă reușești să-ți găsești starea de a face, despre care vorbeam la început. După aceea totul pare mai simplu. Să înțeleg că orice artist parcurge aceste etape?

D. H.: Anumite secvențe psihologice s-ar putea să fie identice, să aibă aceleași rădăcini, chiar și pentru un artist exploziv, plin de culoare, care pare să lucreze din goană, dar și acolo există o concentrare.

Dinu Huminiuc:

„Când arta iese din adâncul tabloului este iluminare”

Incontestabil, „Retrospectiva Vasile Doru Ulian”, găzduită acum câteva luni de Muzeul de Artă Piatra-Neamț, a fost un eveniment. Poate cel mai important al acestui an, din zona artei contemporane. Cele peste 160 de lucrări reunite pe simezele din două săli mărturisesc despre căutările și frământările din patru decenii de creație, care se soldează - iată - cu afirmarea unui pictor în sensul cel mai exact / deplin al termenului: viziune personală, forță, limbaj plastic coerent, cromatică bine strunită, experimente ingenioase cu rezolvări originale și toate celelalte atribute care definesc și impun marca „ULIAN”. S-a putut verifica ușor această afirmație printr-o simplă parcurgere a tuturor sălilor muzeului, inclusiv a celor în care se afla retrospectiva: în final am constatat că Doru Ulian „stă” foarte bine printre maeștrii cu „statut istoric” din colecție, fără să distoneze valoric, pe de o parte; dar și fără să se confunde, pentru că memoria reține imediat specificul tablourilor sale, pe de altă parte... Am scris în câteva rânduri despre pictura lui Doru Ulian (rar, pentru că așa a găsit el de cuviință să iasă „la public”, cu parcimonie), i-am luat și interviuri, încât nu am mai vrut să repet de astă dată lucruri care au fost spuse sau scrise. De aceea mi-am propus să procedez altfel acum, să recurg la un fel de comentariu prin ricoșeu, invitând un coleg și prieten al pictorului nostru - Dinu Huminiuc, de asemenea artist plastic binecunoscut - la o discuție pe seama retrospectivei amintite.

A consemnat
Emil NICOLAE

- Tu, Dinule, ești mai degrabă „dese(m)nator”, chiar dacă recurgi și la culoare din când în când. Crezi că un artist al uleiului, cum e Doru, parcurge aceleași avatari?

D. H.: Percepția e aceeași. Spiritul lucrării e la fel. Însă mijloacele sunt altele. La pictura în ulei ai tonuri, semitonuri de culoare... La Doru găsești multe tablouri pe verde, care par reci; dar unele lucrări reci pot deveni calde pentru că le încălzește cu spiritul tău, iar altele calde, pot să pară reci. Doru știe să găsească de fiecare dată starea care seamănă cu el, cu firea lui. Aici se manifestă finețea artistului, virtuozitatea lui. N-ai să vezi la el o lucrare hiperrealistă, nu trage într-acolo, el preferă zona stării. Nu apar la Doru personaje, dar tot ce este acolo se datorează omului, care e prezent prin absență! Rămâne după el o „urmă”, un copac pe o pajiște, o casă, un zid... Dar astea trebuie înțelese. Are porțiuni foarte atent, amănunțit lucrate, dar nu kitschist; și altele lăsate libere, fără multe detalii. Uneori închide suprafața, alteori o lasă deschisă, să respire. Ai văzut cât loc de respiro e în jurul copacilor? Altădată până și în interiorul copacului pare să deschidă „ferestre”!

- Da, e memorabil mărunțel acela înflorit, din prima sală, unde lumina chiar vine din interiorul coroanei!

D. H.: Așa a vrut Doru să-l facă. Dar ai văzut că e una dintre cele câteva lucrări, puține, la care s-a întors peste ani, când a mai prins un semn! A revenit la lucrare și a scos altceva din ea, de aceea parcă strălucește.

- Oricum, din mulțimea de tablouri foarte frumoase pe care le cuprinde această retrospectivă, se detașează ciclurile de „Sihle” și „Oglinzi”.

D. H.: După părerea mea, aici e mult mai mult decât și-a închipuit Doru că face. Aici începe creativitatea care-l scoate din starea naturală, firească: a trebuit să-și inventeze o natură, după aceea s-o treacă prin filtru, ca s-o recompună cu mai multă densitate.

Vezi că are culori foarte compacte, puternice. Ciclul oglinzilor e foarte plin, pune straturi peste straturi de culoare. Vasul acela din lut te provoacă să pui mâna pe el! Cred că „Sihlele” și „Oglinzile” reprezintă un vârf foarte important în creația lui Doru. Păcat că „Oglinzile” datează tocmai din perioada când a început să nu mai vină pe la atelier! Poate că aici e o mare frustrare a lui, pentru că este o experiență care mai trebuia dezvoltată. El tot descoperea, trecea din una în alta și cred că nu a încheiat această experiență. Dacă ar avea tăria să reia acest ciclu, ar ajunge departe. Mie mi se par lucrările acestea dintre cele mai frumoase. Au unicitate, originalitate...

- Dar și „Sihlele” sunt la fel de stranii și de originale.

D. H.: Îți amintesti că și Pif (Gheorghe Diaconu) picta cu predilecție muntele, muntele lui interior... Asta se observă și la Doru: sihlele par că ies, sunt din el! În momentele lui de liniște, coboară spre muntele lui interior, un fel de „munte al tăcerii”, ca o „masă a tăcerii”. E la fel de ciudat ca și în cazul „Oglinzilor”. Plus cromatică lui, care e bine ținută în frâu, foarte strânsă. El duce fiecare subiect până foarte, foarte departe, deși nu chiar la limită.

- Constat asta și în așa-numitele „naturi statice”, pe care le sparge.

D. H.: Da, și tocmai din cauza încărcăturii spirituale pe le-o dăruiește. De aceea e taciturn când lucrează: se concentrează!

- Spune-mi, are pictorul Vasile Doru Ulian secrete? Le-ai dibuit?

D. H.: Dacă sunt secrete, nu le spui! - Eu îți cer o confirmare, nu o dezvăluire...

D. H.: Cum am eu, cred că are și el. E limpede că lucrările lui au ceva particular, numai al lui, și trebuie să-ți spună el cum a obținut efectele respective. Eu pot să-ți explic un efect sau altul din perspectiva mea, după ce-l descopăr. Altele nu le pot explica. Dacă n-aș fi văzut cum a lucrat „Oglinzile”, de pildă, nu aș fi știut secretul lor. E posibil

ca desfășurând o lucrare, încet-încet, să-ți dai seama la un moment dat cum e realizată, căci la școală înveți și geometrie descriptivă, la urma urmei.

- Uite, dacă nu aș cunoaște secretul tehnic al „Oglinzilor”, din retrospectiva asta (ca idee, ca trimitere, ca similitudine a imaginii multiplicată) eu aș încerca să le înțeleg venind dinspre „Autoportretul” din tinerețe, care le precede și care suprapune sau alătură aceeași imagine văzută din unghiuri diferite...

D. H.: E posibil ca „Autoportretul” să fi prefigurată „Oglinzile” cu decenii în urmă, nu știi unde te duce destinul. Dar e ciudat de unde i-a venit ideea cu oglinzile. E o „cheie” acolo și chiar dacă aș cunoaște-o, nu aș devoala totul. Pentru că, devoalând, ne expunem și noi aceluiași risc. Chiar evit un răspuns direct, căci nu e ușor să ieși în pielea goală în fața plutonului de execuție!

- Îți propun, în final, o temă și mai incomodă vizavi de pictura lui Vasile Doru Ulian. După tot ce am văzut și mi-ai spus, eu sunt convins că preferința lui pentru clar-obscur, pentru un anumit mod de tratare / învăluire a subiectului, pentru rețetele cromatice dificile ș.c.l. trimite spre o metafizică a imaginii. Dar cum convingi un vizitator neinițiat al retrospectivei că Doru nu e un pictor vetust, depășit, tradiționalist?

D. H.: El încearcă să dovedească exact contrariul: că nu-i datat, că nu-i vechi. Și vine cu imaginea zilei de azi: așa arată un copac văzut de un artist, azi! Nu seamănă cu aceia făcuți de Corot, de Poussin și de ceilalți, care pictau copacii în atelier. Doru face copacul așa cum îl vede el acum. De aceea te întorci la el în expoziție: îți dai seama că e ceva acolo și că el vrea să-ți transmită acel «ceva». Voi, scriitorii, folosiți cuvintele pentru asta, noi folosim petele de culoare, tușele, lumina, umbra...

- Desigur, putem asemăna această „lucrătură” intenționată cu felul în care își compune un scriitor textul, dacă e un stilist, lucru mai rar astăzi. Iată, Calistrat Hogaș, ca să iau un exemplu din apropiere, acuzat uneori de exces de arhaisme și localisme, de limbaj învechit, are o conferință intitulată chiar „Moldovenism”, unde își explică procedeul; iar dacă ne uităm pe manuscrisele lui, vom constata că scriitura „alla prima” folosește cuvintele comune, în circulație, uneori și neologisme (la vremea respectivă), pentru ca ulterior să revină, să taie câte un cuvânt, adăugând deasupra un „moldovenism” pentru a conferi un anumit „parfum” textului. Cred că asta face și farmecul tablourilor lui Doru Ulian, un „aer” misterios, de vechime aparentă...

D. H.: Da, asta e paleta lui de culoare și de atmosferă. Astea fac sarea și piperul, farmecul unui text literar sau al unui tablou, în cazul nostru. Iată cum apare frumosul prin accentele pe care le pui. La Doru, sunt multe astfel de lucruri prețioase. Până și dunga aceea pe care o lasă sticla e lucrată atent, nu e pusă la întâmplare. De aici înveți multe. Totdeauna de la un artist trebuie să înveți ceva...